

KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİNİN MİRAS HUKUKU VE BİYOLOJİK ANA BABANIN RIZASI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Kumru Kılıçoğlu Yılmaz

Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi , Medeni Hukuk Anabilim Dalı

ORCID : 0000-0003-2235-4590

Özet

Küçüklerin evlat edinilmesinde, kuşkusuz, temel amaç, çocuğun üstün yararının korunmasıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile yasal mevzuatımızda, çocuk ile ilgili her türlü konuda “çocuğun üstün yararı” kavramı önem taşımaktadır.

Evlat edinmede, mirasçılık açısından tartışılması gereken hususlar vardır. Bir kimsenin evlat edinilmesi halinde, evlat edinilen kişi, hem biyolojik ana babasının hem de onu evlat edinen kişi ya da kişilerin mirasçısı olabilmektedir. Buna rağmen, evlat edinilenin ölmesi halinde, onun mirasçısı, yalnızca biyolojik ana babası olmaktadır.

Küçüğün farklı nedenlerle, devlet korumasında olması mümkündür. Ana/babasının cezaevinde olması, ana/babasının aile hukukundan doğan yükümlülükleri yerine getirmemesi ya da ana/babasının kim olduğunun bilinmemesi gibi. Çocuğun en temel ihtiyacı olan sevgi ihtiyacının herhangi bir sebeple ailesi tarafından değil, bir kurum tarafından ve sonrasında çocuk evlat edinilebilirse, evlat edinenler tarafından karşılanması göz önünde bulundurulduğunda, evlat edinilenin ölmesi halinde, biyolojik ana/babasının, yasal mirasçı sıfatına sahip olmasının doğru olmadığı görüşümdedir. Evlat edinmede asıl amaç, çocuğun üstün yararını sağlayabilmek iken; evlat edinilen bir küçüğün, biyolojik ana/babasının onun mirasçısı olabilmesi tartışılması gereken bir konudur.

Tartışılacak diğer konu, çocuğun biyolojik ana/babasının evlat edinmeye rıza vermesi gerekliliğidir. Bazı durumlarda rızanın aranmaması söz konusu olabilmektedir. Rızanın aranmaması, uygulamada ciddi sorunlara yol açmaktadır. Rıza aranmayacak ise, rızanın aranmamasına ilişkin bir mahkeme kararı gerekmektedir. Bu karardan sonra, evlat edinmenin diğer şartlarının mevcut olması halinde, çocuğun mahkeme kararıyla evlat edindirilmesi mümkündür. Evlat edinmek isteyen kişiler, bu süreci oldukça zor geçirmektedir. Bu süreç aynı zamanda çocuğun üstün yararı ilkesi ile bağdaşmayan sonuçlara yol açmaktadır.

Çalışmamızda, evlat edinmeyi sınırlı olarak küçüklerin evlat edinilmesi ile sınırlı olarak inceledikten sonra, mirasçılık yönünden uygun bulmadığımız hususlara değinerek, rızanın aranmaması konusundaki uygulamaya çözüm önerileri getireceğiz.

Anahtar kelimeler: Çocuk, ergin, evlat edinme, rıza, miras

INVESTIGATION OF THE ADOPTION OF CHILDREN IN TERMS OF THE HERITAGE LAW AND BIOLOGICAL PARENT'S CONSENT

ABSTRACT

Undoubtedly, the main purpose in the adoption of a child is to protect the best interests of the child. In the United Nations Convention on the Rights of the Child and our legal

legislation, the concept of "the best interest of the child" is important in all matters related to the child.

In adoption, there are issues that need to be discussed in terms of inheritance. In the event that a person is adopted, the person who was adopted can be the inheritor of both his biological parents and the person or persons who adopted him. However, if the adopted person dies, his heir is only his biological parents.

There may be a lot reasons to leave the child to state protection, such as the fact that the parents are in prison, the parents do not fulfill the obligations arising from the family law, or the parents are not known. Considering that the child's most basic need for love is met not by his family, but by an institution and later, if the child can be adopted by the adopters, I think that it is not right for the biological parent / father to have the title of legal heir if the adopted person dies. While the main purpose in adoption is to provide the best interests of the child; The fact that a child, who has been adopted, can be the heir of his biological mother / father is an issue that needs to be discussed.

Another issue to be discussed is that the child's biological parent must consent to adoption. In some cases, consent may not be sought. Failure to seek consent causes serious problems in practice. If consent is not sought, a court decision not to seek consent is required. After this decision, if other conditions of adoption exist, it is possible for the child to be adopted by court order. Those who want to adopt have a very difficult time in this process. This process also leads to results that are incompatible with the principle of the best interests of the child.

In our study, after examining adoption limited to the adoption of children, we will address the issues that we do not find appropriate in terms of inheritance, and we will bring solutions to the application of not seeking consent.

Keywords: Child, minor, adoption, consent, inheritance

GİRİŞ

Evlat edinen ile evlat edinilen arasında yapay soybağı ilişkisi oluşturan ilişki evlat edinme ilişkisidir. Evlat edinmede temel amaç, evlat edinilecek kişinin yararadır. Gerek çocuğu olmayan ailelere çocuk sevgisinin tattırılmasına, gerekse ana ve babadan mahrum çocukların sıcak bir aile yuvasına kavuşması açısından evlat edinme kurumu oldukça önemlidir.

Bir kadın ya da erkek, yaştan bağımsız olarak, biyolojik ya da fiziksel özellikleri itibariyle çocuk sahibi olamayabilir. Bu durumda, kadının fiziksel olarak embriyoyu (cenini) taşıyabilmesi mümkün ise; ülkemizde yasal olmasa da, uygulamanın yasal olduğu ülkelerde yumurta ya da sperm bankalarına başvurarak çocuk sahibi olabilir. Ama kişiler bunu tercih etmeyerek; evlat edinme yoluna da başvurabilirler.

Evlat edinmek isteyen kişinin çocuğunun olması, olmaması ya da olamaması durumunun hiçbir önemi yoktur. Bir kimse çocuk sahibi olmasına rağmen, evlat edinmek isteyebilir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve yasal mevzuatımız ile, çocuğun üstün yararı ilkesi, çocuk ile ilgili verilecek her türlü kararda ön planda tutulan bir ilkedir. Bir çocuğun, devlet koruması altında olması halinde, bir aile yanına yerleşmesi ve evlat edinilebilecek çocuk statüsünde olması, elbette çocuğun yararınıdır. Çocuğun biyolojik ana babası olsun ya da olmasın, çocuğun devlet koruması altında olması durumunda, ana babanın

rızası var ise, ya da bazı durumlarda rızalarının aranmayacağına karar verilmesi halinde, çocuk evlat edinilebilecek çocuk statüsüne geçer.

Temel amaç, çocuğun üstün yararının sağlanması iken; burada evlat edinecek kişi ya da ailenin bir takım özelliklere sahip olması beklenir. Bu özellikler, nitel özelliklerden çok nicel özelliklerdir. Örneğin; koruyucu ailelikte, koruyucu aile yönetmeliğine göre, en az ilkokul mezunu olma şartı var iken; evlat edinmede böyle bir şart yoktur. Fakat evlat edinecek kimsenin, çocuğun menfaatlerini sağlayıp sağlayamayacağı önem taşır.

Sıkı şartlara sahip evlat edinme kurumunun, çocuk açısından elbette faydası vardır. Ancak uygulamada var olan bir takım zorluklar ile bir takım soru işaretleri cevaplandırılmalıdır. Çalışmamızda, bu konular ele alınacaktır. Bunlardan ilki, miras hukuku bakımından karşımıza çıkmakta; ikincisi ise evlat edinme şartlarından biri olan biyolojik ana, babanın rızasının aranması halinde uygulamada zorluklara yol açmasıdır.

KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI

Küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin genel olarak, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olma, evlat edinmenin her şekilde küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının menfaatlerinin hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesidir.

Bu genel şartlar dışında, kanun koyucu evlat edinecek kişi ya da kişilerin ne şekilde evlat edinebileceğini hüküm altına almıştır. Buna göre, yukarıda açıkladığımız üzere; kural, evli çiftlerin birlikte evlat edinmesi olup, bu çiftin 30 yaşını doldurmuş ya da en az 5 yıldır evli olmaları şartken; istisnai olarak, bir eşin ayırt etme gücünü kaybetmesi, iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla 2 yıldır eşinden ayrı yaşaması halinde, 30 yaşını doldurmuş eş tek başına evlat edinebilir. Bunun yanı sıra, evlat edinmek için evli olmak gerekmez. Bir kimse tek başına da 30 yaşını doldurmuş olması şartıyla evlat edinebilir.

Evlat edinecek ile evlat edinilecek kişi arasında makul yaş farkı olması gerekir. Kanun, bu kişiler arasındaki asgari yaş farkının 18 olması gerektiği hüküm altına alınmış olmasına rağmen; azami yaş farkı belirlenmemiş; burada evlat edinme işlemine ilişkin karar verecek olan hakime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Hakim, burada aradaki yaş farkının evlat edinmeye uygun olup olmadığını değerlendirecektir. Örneğin; 80 yaşındaki bir kimsenin 3 yaşındaki çocuğu evlat edinmesinde bir fayda yoktur. Zira, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, üstün yararının sağlanması evlat edinenin yaşı itibarıyla pek de mümkün olmayabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez ve çocuk vesayet altındaysa, mutlaka vesayet dairesinin izni gerekir.

Bizim inceleyeceğimiz konuya ilişkin şart ise; evlat edinmede, küçüğün ana baba rızasıdır. Evlat edinilecek küçüğün ana ve babasının rızası gerekir. Rıza, sözlü ya da yazılı olarak açıklanır ve tutanağa geçirilir. Verilen rıza, küçüğün belli bir kişi ya da aileye evlat edindirilmesine yönelik olabileceği gibi, herhangi bir kişi ya da aileye evlat edindirilmesine yönelik de olabilir. Rıza, küçüğün doğumundan 6 hafta geçmedikçe verilemez; verilen rıza bir kereliğine, rıza verildiği tarihten itibaren 6 hafta içinde geri alınabilir. Ancak ikinci defa rıza veriliyor ise, bu rıza geri alınmaz.

Bazı durumlarda biyolojik ana/babanın rızası aranmaz. Elbette ki bu durumlardan ilki, biyolojik ana babanın kim olduğunun veya nerede olduğunun bilinmemesi ya da ayırt etme gücüne sahip olmamasıdır. Burada zaten rıza almak mümkün değildir ya da verilen rızanın bir

geçerliliği yoktur. Rızanın aranmamasının diğer sebebi ise, küçüğe karşı özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesidir.

EVLAT EDİNMEDE RIZA

Küçüklerin evlat edinilmesinde rızası aranan 3 kişi vardır. Bunlardan ilki ayırt etme gücüne sahip olan küçük, ikincisi çocuğun velayet altında olmaması halinde her halükarda vesayet dairesi, üçüncüsü ise biyolojik ana babadır.

Biyolojik ana baba, çocuğun farklı sebeplerle evlat edindirilmesini isteyebilir. Çocuğa bakamayacak durumda olma, cezaevinde olma gibi durumlardan ötürü bu istek doğabilir ya da doğmak zorunda kalabilir. Ancak, bazı durumlarda da biyolojik ana baba çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmemekte ve çocuk devlet koruması altına alınmaktadır. Örneğin, çocuğa şiddetin türüne göre değişkenlik gösterecek kereler şiddet uygulama, çocuğu dilendirme, kötü her türlü muamelede bulunma ve hatta çocuk ile ilgisiz olma halleri, çocuğa karşı özen yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilir.

Bazen de aileler çocuğun devlet korumasında olmadan, velayet altındaki çocuklarını evlat edindirmek isteyebilir. Mesela, çocuğu olmayan kardeşine kendi doğurduğu çocuklardan birini evlat edindirmede, yasal bir engel yoktur. Böyle bir arzuda, çocuk devlet korumasında değil, velayet altındadır ve velisi ya da velileri bu evlat edinme işlemine zaten rıza vermektedir. Mahkeme kararıyla, yukarıda saydığımız şartlar sağlanıyorsa, evlat edinme kararı verilir.

Sorun, ana babasının küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi halidir. Bu durum rızanın aranmaması için bir sebeptir. Ancak, rızanın aranmaması, TMK 312. madde gereğince, mahkeme kararı ile mümkündür. Bu aşamada sorunlar ortaya çıkmaktadır.

TMK md.312'nin kaleme alınışından kaynaklı, uygulamada farklı kararlar ile karşılaşılır. Maddenin 1. Fıkrasında göre, *“Küçük, gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.”*

Bu hükmü inceleyecek olursak, ilk anlaşmazlık “ana ve babadan birinin rızasının eksik olması” halinde karşımıza çıkıyor. Ana ve baba veya herhangi birinin rızasının eksik olması şeklinde düzenlenmesi gerekir. Devamında, “evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun” istemine ilişkin düzenlemenin yanlış olduğu kanaatindeyim. Zira, öncelikle evlat edinenin istemi değil, evlat edinmek isteyeninin istemi olarak düzenlenmeli. Bundan da önemlisi, madem ki rıza evlat edinmenin şartlarından biri, rızanın aranıp aranmamasına ilişkin karar verilmesi, neden sadece isteme bağlı olsun? Evlat edinme başvurusunda bulunulduktan sonra, mahkeme kararı vermeden önce, rıza şartının eksikliğini tespit ederek, sayılı kişilerin istemi olmasa bile, şartların eksikliğinden dolayı re'sen bir değerlendirme yapmalı, dosyayı tefrik ederek, rızanın aranmasına ilişkin ayrı bir dava ile bu sorunu çözmelidir. Nihayet, diğer sorun “kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce” ifadesidir. Küçüğün nereye yerleştirilmesi ifade edilmek istenmiştir? Kuruma yerleştirilmesi mi, evlat edinme kararı ile yeni aile yanına yerleştirilmesi mi, yoksa 1 yıllık bakım ve gözetim yükümlülüğü şartının yerine getirmek üzere, evlat edinme kararı verilmeden önce deneme süresi denilecek sürenin başlayacağı aile yanına yerleştirilmesi mi ? Bu konuya açıklık getirilmesi gerekir.

Uygulamada durum şudur: Küçük, evlat edinmek isteyen aileyle beraber yaşıyor ya da 1 yıllık bakım gözetim şartının yerine getirildiği sırada birlikte yaşamasalar da duygusal bağ kuruyorlar, şartlar tamamlanıyor ve aile evlat edinme başvurusunda bulunuyor. Ancak, mahkeme biyolojik ailenin rızasının aranması, aranmayacaksa bunun ayrıca karar altına alınmasını istiyor. Bu durumda iki dava karşımıza çıkıyor; birincisi evlat edinme işlemine ilişkin, ikincisi ise rızanın aranmamasına ilişkin dava.

Çocuğa defalarca kez ağır şiddet uygulamış, ölmesi için fare zehiri içirmiş, eve kilitlemiş ve yıllarca sokağa çıkmasına izin vermemiş ailelerin varlığını düşündüğümüzde, bu ailelerin rızalarının aranmayacağı açıktır. Ancak rızanın aranmaması başlı başına ayrı bir davadır. Bu dava, rıza dışında tüm şartları sağlayan aileler için yorucu ve gergin bir süreç olarak ilerliyor. Zira, bu süreçte bir belirsizlik vardır. Çocuğa karşı özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda takdir yetkisi hakime aittir. Hakim, biyolojik ailenin çocuğa karşı, ebeveyn olmasından kaynaklı eylemlerinin normal olduğunu düşünür ise, rızalarının aranmasına karar verecek; aksi halde rızanın aranmamasına karar verecektir.

Hakimin rıza aranacağına ilişkin karar vermesi halinde, evlat edinme dosyasına bakan mahkeme, biyolojik ana babanın rızasının alınmasını sağlayacaktır. Burada biyolojik ana baba ile evlat edinecek kişi ya da kişiler yüzyüze getirilmekte; kimlikleri saklanmaktadır. Biyoloji ana baba çocuğun evlat edinilmesine, haklı bir sebep olmaksızın rıza göstermez ise; hakim TMK md.2 hükmünü uygulayarak, rızayı aile yerine verebilecektir. Bu madde, her olay için koruyucu bir maddedir. Maddeye göre, *“Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”* Örneklendirecek olursak; bir ebeveyn ya da aile, çocuğuna müteaddid defalar şiddet uyguluyor, kötü muamelede bulunuyor, çocuğa ulusal ve uluslararası mevzuat ile tanınmış olan hakları ihlal ediyorsa, ve buna rağmen mahkeme tarafından rızanın aranması kararı verilmiş ise; evlat edinme dosyasına bakan hakim, ailenin rızasının olup olmadığını araştıracaktır. Aile, hem çocuğa karşı hak ihlallerinde bulunuyor hem de rıza vermiyor ise; hakim biyolojik aileye tanınmış olan bu hakkı, ailenin elinden alacak; yani rızanın verildiğini kabul ederek, rıza şartının sağlanmış olduğunu kabul ederek, diğer şartları inceleyecek ve neticesinde evlat edinme talebini kabul edecektir.

İşte bu süreç, evlat edinmek isteyen aileler için manevi yönden zorlayıcı bir süreçtir. Sürecin en kısa zamanda tamamlanması istenir. Ancak yargılamalar uzun sürebilmektedir. Bu nedenle, uygulamada farklı olan, rızanın aranıp aranmayacağına ilişkin kararın verilmesine ilişkin zaman, yeknesak olmalıdır. Rızanın aranıp aranmayacağına, mümkünse, çocuk kuruma girdiği an, uzmanlar tarafından hazırlanan çocuğun statüsüne ilişkin rapor da göz önünde bulundurularak karar verilmeli, evlat edinmek isteyen aileler bu zorlu süreçte beklemek durumunda bırakılmamalıdır.

Evlat edinmek isteyen kişi ya da ailelerin talebi, çocukların üstün yararının sağlanması için çocuğa maddi ve manevi destek olmaktır. Hal böyle iken, bu ailelerin duygusal durumlarının rızanın aranmaması davasında yıpranması, aynı zamanda çocuk için de olumsuz olarak sonuç doğurmaktadır. Bu dava, evlat edinme işlemi zorlaştırmakta, ve bazen aileler, sırf bu nedenle, evlat edinmeyi arzu etmelerine rağmen, süreçten çekinerek arzularını yerine getirememektedir.

Tüm bu belirsiz ve yıpratıcı sürecin ve farklı uygulamaların düzenlenmesi için bir çözüm önerisi olarak şu düşünülmelidir: Çocuğa karşı özen yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği ilk aşamada hakimin takdirine bırakılmamalıdır. Çocuk velayet altındaysa ve evlat edindiriliyorsa, zaten yukarıda belirttiğimiz gibi bir sorun yoktur. Ancak çocuk vesayet altındaysa, yani devlet korumasındaysa, ilgili bakanlık olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı nezdinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde bir kurul oluşturulmalı, bu kurul rızanın aranıp aranmamasına, henüz çocuk bir aile tarafında evlat edinilmesi istenmeden, karar vermelidir. Bu durumda, genel koşullardan, çocuğa karşı 1 yıl bakım ve eğitim zorunluluğu dahi yerine getirilmeden, aileler, sürecin en başında, evlat edinme işlemine ailenin rızasının aranıp aranmayacağını öğrenmiş ve süreci buna göre ilerletip ilerletmeme kararını verebilmiş olur. Bu öneri ile; evlat edinmek için kuruma başvuran aileler, evlat edinmek istedikleri çocuğun ailesinin rızasının aranıp aranmayacağını bilecek, ve süreç bu şekilde ilerleyecektir.

Elbette ki, kurul da, aynen hakim gibi karar verecektir. Herkesin olaylara bakış açısının farklı olduğunu kabul edersek; bu kararı hakim ya da kurulun vermesinde bir fark olmayacağını söyleyebiliriz. Ancak önerim; kararın en azından çocuğun evlat edinilmesi için kuruma geldiği anda, en geç çocuğun evlat edinilmek istediği anda verilmiş olmasına yöneliktir. Bunun dışında, kurulda kimler yer almalıdır? Kararın verildiği sürenin öneminin yanı sıra; hakimin tek kişi olarak karar vermesi yerine, kurulda ilgili Bakanlık temsilcileri, vesayet dairesi, pedagoglar, psikiyatrlar ve ilgili sivil toplum kuruluşlarından bağımsız üye ya da üyeler, konuyla ilgili daha nitelikli kişiler olarak karar verici olmalıdır. Böylece, verilecek karar; çocuk ve biyolojik aile için en doğru karar olabilir.

Kurulun kararı, kişilerin velayet hakkını elinden alan bir karar olabilir mi? Aslında, bu kararın verilmesi, karara itirazın ana/baba, üstsoy gibi ilgili kişiler tarafından mahkemeye yapılması ve mahkemenin verdiği kararın nihai karar olması bir çözüm önerisi olarak değerlendirilebilir.

Bu çözüm önerisi ile birlikte, kurulun kararı kesin bir karar olmayacak; ancak karar rızanın aranacağı yönündeyse, evlat edinmek isteyen, rızanın aranacağını bilecek ve buna göre süreci ilerletecek. Karar rızanın aranmaması yönündeyse, evlat edinmek isteyen, rızanın aranmayacağını bir ihtimal olduğunu, bu ihtimalin yanı sıra, karara itiraz edilerek rızanın aranıp aranmama kararının yeniden mahkeme tarafından değerlendirileceğini bilecektir.

EVLAT EDİNMEDE MİRASÇILIK

Evlat edinilen kişi, çift yönlü mirasçısıdır. Hem biyolojik ana/babasının hem de evlat edinen kişi ya da çiftin mirasçısı olabilir. Bu, tartışılması gereken bir konu olmayıp, kanun düzenlemesi yerindedir. Bir kimse bir çocuğun bakım gözetimini üstlenmek ancak aralarında bir soybağı kurulmasını istememekteyse, bunun için koruyucu aile olmayı tercih edebilir. Ancak evlat edinmeyi tercih eder ise; bu durumda evlat edinilen çocuk o kişinin öz çocuğuymuş gibi miras hakkı gibi tüm haklara sahip olacaktır.

Sorun, evlat edinilen kişinin mirasçısının, biyolojik ana babası olmasıdır. Daha önce açıkladığımız üzere, bir kimsenin farklı sebeplerle evlat edindirilmesi mümkündür. Bu sebeplerden bazılarında, çocukla evlat edindirilmek durumunda kalabilirken -hiç bakamayacak durumda, kendisi sokaklarda yaşıyor, çocuğun devlet korumasında olmasını ve sonrasında iyi bir aileye evlat edindirilmesini istiyor gibi-; bazılarında ana baba bilerek ve isteyerek çocuğunu

evlat edindirmeye rıza verebilmektedir. Burada her ne sebeple olursa olsun, çocuğun mirasının biyolojik ana babaya kalmasının doğru olmadığı kanaatindeyim.

Bu kanaatimin ilk sebebi duygusal yöndendir. Bir küçük, hayatı boyunca ona kol kanat germiş, her türlü bakımını üstlenmiş, maddi ve manevi tüm ihtiyaçlarını karşılamış bir kimseye karşı, onunla ilgilenmemiş ya da ilgilenememiş, özen yükümlülüğünü yerine getirmemiş, çocuğu bırakıp gitmiş ve hiç arayıp sormamış bir kimse vardır. Çocuğun mirasının, sadece onu doğurduğu için anasına, ya da ana babasına kalması, ana baba için bir ödüllendirme bile sayılabilir. Bu küçüğün lehine bir ölüme bağlı tasarruf yapılmış ve küçük bu vesileyle bir menkul ya da gayrimenkul sahibi olmuş olabilir. Bu durumda, küçük ölür ise; mirasının onu sadece doğurduğu ya da sadece genini taşıdığı için biyolojik ana babasına değil; ona maddi ve manevi tüm desteği veren, emek harcayan, geceleri ateşlendiğinde başında bekleyen, mutluluğuyla mutlu olup, üzüntüsüyle üzülen evlat edinilen aileye kalması gerekir düşüncesindeyim.

Diğer bir sebebim, maddi yönden yaşanabilecek sorunlardan kaynaklanmaktadır. Örnekle açıklamak gerekirse; E evlat edinilen, A biyolojik anası, B biyolojik babası, K evlat edinen kadın, L evlat edinen erkek olsun. K'nın ölümü halinde, K'nın mirasının $\frac{1}{4}$ 'ü L'ye, kalan $\frac{3}{4}$ 'ü E'ye intikal edecektir. Terekenin 100.000 TL olduğunu varsayarsak; K'nın 25.000 TL'si eşi L'ye, 75.000 TL'si evlat edindiği çocuğu E'ye kalacaktır. E'nin ölümü üzerine, E'nin mirasçısı biyolojik ana/babası olacaktır. Bu durumda, aslında E'nin miras yoluyla sahip olduğu 75.000 TL, biyolojik ana babaya intikal edecektir. Halbuki K ile A ve B arasında hiçbir kan bağı ya da yasal bağ yoktur. Bu durumda, evlat edinilenlerin, çocukları lehine bir kazandırma yapmaktan imtina etmeleri durumu karşımıza çıkabilir. Yukarıda açıkladığım manevi sebep dışında, bu maddi sebep de, evlat edinilenin mirasının biyolojik ana/babasına değil, evlat edinen kişi ya da kişilere kalması gerekliliğini doğurur.

Peki evlat edinilenin biyolojik ana/babasını mirastan mahrum bırakması mümkün müdür? Bu soruyu olumlu cevaplayabilir. Zira, bir kimse TMK'nın ilgili miras hükümlerinde sayılan sebeplerle, yasal mirasçılarını mirasçılıktan çıkarma hakkı vardır. Aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde yerine getirilmemesi de, bu mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden biridir.

Evlat edinmenin sadece küçükler için söz konusu olmadığını, ergin ve kısıtlılar için de mümkün olduğundan bahsetmiştik. Bir erginin evlat edinilmesi durumunda, sorun bir şekilde aşılabilir. Burada belki uzun tartışmalara yer olmayabilir. Zira, ergin, yapacağı vasiyetname ile, bir mirasçısını mirasçılıktan çıkarabilir. Ancak ergin kişiye, bu yükümlülüğü yüklemek, mirasçılıktan çıkarma sebeplerini bilmesini beklemek, vasiyet yapmasını beklemek doğru değildir. Bu belki tartışılabilir.

Ancak küçüğün evlat edinilmesi halinde, mirasçılıktan çıkarmanın yanında bir sorun daha karşımıza çıkar; küçüğün vasiyet yapabilme ehliyetinin olmaması. Bir kimsenin bir vasiyet yapabilmesi için 15 yaşını ikmal etmesi ve ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir. Demek ki, 14 yaşında bir çocuğun vasiyet yapabilmesi mümkün değildir. Hal böyle iken, küçüğün ana babasını mirasçılıktan çıkarması, imkansızdır. Burada da mirastan yoksunluk sebepleri karşımıza çıkar. Yine TMK ilgili maddelerde, mirasbırakanın mirasçılıktan çıkarma iradesini açıklamaması halinde, ilgili kişiler, yasal mirasçıların mirastan yoksun kalmasını isteyebilir. Bu da bir davadır ve evlat edinilenlere bu yükümlülüğü yüklemek doğru değildir.

Tüm bu sebeplerle, özellikle küçüklerin evlat edinilmesinde, daha fazla soru ve sorun karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, mirasın biyolojik ana babaya değil, evlat edinen kişi ya da kişilere kalması, tüm bu sorunları çözebileceği gibi; kişi ya da çiftler, evlat edinmeye teşvik edilmiş bile olabilirler.

Bu önerim, elbette birtakım sorunları ve kötü amaçlı başvuruları da doğurabilir. Şöyle ki; bir kimse ya da kişi, ailesinin çok varlıklı olduğunu bildiği bir çocuğu, sırf çocuk ölünce mirasından faydalanabilmek amacıyla, evlat edinmek isteyebilir. Bu durum elbette evlat edinmenin amacıyla bağdaşmaz. Evlat edinmede temel amaç, duygusal yönden irdelenir. Burada, hakim, tarafların evlat edinme ilişkisinde amaçlarını irdelemeli, kurum tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda, bu kişi ya da çiftin hakikaten bir çocuk özlemi yaşadıklarını, kendi çocukları olmasına rağmen, çocukların hayatını kolaylaştırmak, iyi şartlar sağlamak amacıyla o çocuğu evlat edinmek istediklerini tespit edip, kanaat getirdikten sonra evlat edinme işlemine izin vermelidir.

Bazen de, çift çocuğunu, çocuğu olmayan kardeşine, arkadaşına evlat edindirmek isteyebiliyor. İnsanlar, aslında kendi bakamayacağı çocuğu ya da bakmak istemediği çocuğu ya da istemesine rağmen, kardeşinin, arkadaşının evlat hasreti ve arzusunu tatmin etmek amacıyla çocuğun evlat edinilmesi durumu karşımıza çıkabiliyor. Burada, yine yasal mirasçısı olan biyolojik ana baba yerine, evlat edinen kişi ya da çiftin mirasçı olarak belirlemek konusunda tereddütüm olsa da, her somut olaya göre mirasçının belirlenmesinin, uygulamada farklılıklara yol açacağı kanaatiyle, her ne sebeple olursa olsun evlat edinilenin mirasının evlat edinene kalması daha doğru bir yol olacaktır.

Olan ile olması gereken açısından, menfaat dengesini ele aldığımızda, olması gereken olarak açıkladığım uygulama, hem evlat edinenin, hem evlat edinilenin menfaatine olup, çocuğunu evlat edindiren kişilerin yasal miras hakkından mahrum kalmasının daha uygun olacağı kanaatindeyim.

SONUÇ

Evlat edinme işleminin temel amacı evlat edinilenin üstün yararının sağlanabilmesi iken; evlat edinme işlemiyle ilgili TMK'da düzenlenmiş olan hükümler ve ilgili yönetmelikleri, uygulamada farklılıklara yol açmaktadır.

Bu uygulama farklılıkları, rızanın alınması aşamasında karşımıza çıkar. Öyle ki; bazı illerde, rızanın aranıp aranmaması konusunda dava sürerken, biyolojik ana baba ile evlat edinmek isteyen kişi ya da kişilerin karşı karşıya kaldığını da biliyoruz.

Rızanın aranıp aranmaması konusundaki bu uygulama farklılıklarının ortadan kaldırılması için, konuyu hakim takdirine bırakılmasından öte, bir kurumun takdirine bırakılmasının, yeknesak uygulamaların söz konusu olabilmesi için gerektiği kanaatindeyim.

Evlat edinme süreci, evlat edinen açısından zaten bekleme aşamasında manevi olarak yıpratıcı bir süreç iken; sürecin uygulama farklılıkları ve hatta yanlışlıkları nedeniyle, hem ailenin hem çocuğun menfaatleri zedelenebilir ve hatta kişiler sırf bu nedenle evlat edinme başvurusundan vazgeçebilir. Bu nedenle, işlerin kolay ve açık bir şekilde ilerleyebilmesi için uygulama birliğinin şart olduğunu düşünmekteyim.

Bunun yanı sıra; evlat edinilenin mirasının biyolojik ana babasına kalmasının, sadece kan bağı ile bu mirasçılık hakkının onlara tanınması demektir. Elbette kan bağı, yasal mirasçılığın

dayanaklarından biridir. Fakat sadece bir çocuğu doğurarak onun mirasından faydalanmanın hakkaniyete uygun olmadığı; bu düzenlemenin, evlat edinilenin mirasına dolaylı olarak biyolojik ana babanın da sahip olabilmesi sonucu nedeniyle değiştirilmesinin gerektiği kanaatindeyim.

KAYNAKÇA

1. Akyüz, Emine: Çocuk Hukuku, Ankara 2019
2. Çağlayan Aygün, Gözde: Karşılaştırmalı Hukukta Evlat Edinme ve Sonuçları, Ankara 2020
3. Dural, Mustafa / Öz, Turgut: Miras Hukuku, Ankara 2021
4. Gençcan, Ömer Uğur: Velayet Hukuku, Ankara 2020
5. Kaya, Cengiz: Evlat Edinme, Ankara 2009
6. Kılıçoğlu, Ahmet M.: Aile Hukuku, Ankara 2020
7. Öztan, Bilge: Aile Hukuku, Ankara 2020
8. Serozan, Rona: Çocuk Hukuku, İstanbul 2016